

Oplegger bij resultaten 030Sportscan 2024. Duiding en samenvatting.

Januari 2025 | Utrecht

Inleiding

Deze oplegger geeft een duiding en samenvatting van over de resultaten van de 030SportScan 2024. De scan is tussen 12 september en 15 oktober 2024 door SportUtrecht uitgezet onder vrijwel alle Utrechtse verenigingen en anders georganiseerder sportaanbieders (AGS) uit het CRM-bestand van SportUtrecht. Anders georganiseerde sportaanbieders zijn sportaanbieders die een andere rechtsvorm hebben dan een vereniging. Hier zitten vooral veel kleine bv's, eenmanszaken en kleine stichtingen, die over het algemeen maatschappelijk georiënteerd sportaanbod bieden in de wijken. Grote commerciële aanbieders neemt SportUtrecht hierin niet mee.

De 030SportScan geeft inzicht in de vitaliteit van sportaanbieders in Utrecht. De vitaliteitsindicatoren zijn: financiën, leden en aanbod, organisatie & vrijwilligers, maatschappelijke rol, accommodaties, verduurzaming en positieve sportcultuur.

Het doel van de 030SportScan is om een beeld te geven van de vitaliteit van de Utrechtse sportaanbieders, maar vooral ook om gericht ondersteuning te kunnen bieden aan de sportaanbieders. Per ingevuld antwoord 'scoorden' respondenten punten op de kenmerken van die indicator, dat bepaalt de totale 'vitaliteitsscore'.

De response op de 030SportScan bedroeg 23% in totaal. Anders georganiseerde sportaanbieders vullen de scan minder in dan verenigingen. Binnen de populatie verenigingen was de response zo'n 30%. In de onderzoekspopulatie is een redelijk goede verdeling te zien tussen de verschillende types: groot/midden/klein/binnen/buiten, en in spreiding over de stad in relatie tot de grootte van de wijken. Dat maakt dat de rapportage een goed beeld geeft van de stad maar niet overall representatief is. We zien namelijk dat veel sportaanbieders de scan ook niet hebben ingevuld en hier zitten vooral ook kleine, kwetsbare aanbieders tussen. Sportaanbieders krijgen veel te verwerken en de indruk is dat sportclubs waar het water aan de lippen staat, geen tijd nemen om de scan in te vullen. SportUtrecht kent deze clubs en hun situatie echter wel.

In de rapportage maken we waar mogelijk onderscheid tussen AGS en verenigingen. Sportaanbieders die hebben meegedaan aan de scan krijgen een eigen vitaliteitsdiagram opgeleverd. De sportclubadviseurs van SportUtrecht gebruiken de uitkomsten en antwoorden om dienstverlening op maat te bieden in 2025 om zo clubs te helpen vitaler en toekomstbestendig te worden.

Financiële positie van sportclubs: sluimerende risico's

In de 030Sportscan is via diverse vragen opgehaald wat verenigingen en anders georganiseerde sportaanbieders (AGS) zeggen over hun financiële situatie.

De meeste respondenten geven aan er financieel goed of toereikend voor te staan. MAAR... tegelijkertijd geeft de overgrote meerderheid aan te maken te hebben met grote kostenstijgingen. Het directe effect daarvan wordt duidelijk uit de antwoorden en dat onderschrijft de grote zorgen over de betaalbaarheid en toegankelijkheid van de sport voor de Utrechter.

- 60% geeft aan onvoldoende reserves te hebben voor toekomstige investeringen. Dat is zorgwekkend gezien de staat waarin veel eigen accommodaties verkeren, en de noodzaak tot verduurzaming of investeringen in het eigen sportaanbod.
- Al drie scans op rij (2020/2022/2024) geeft een vaste kleine groep aan een kwetsbare financiële positie te hebben met vaak al enkele jaren op rij een negatief resultaat. Het percentage dat aangeeft 'financieel kwetsbaar te zijn' is ten opzichte van 2022 zelfs flink gestegen.

Dat maakt dat we ons over het geheel van clubs die direct of indirect kwetsbaar(der) zijn behoorlijk zorgen maken, en waarschuwen we ervoor dat het percentage van 65% 'gezonder' onbedoeld een te rooskleurig beeld kan schetsen van de sluimerende risico's.

Sporten wordt duurder voor de Utrechter

Eén van de ontwikkelingen waar SportUtrecht zich grote zorgen over maakt is de betaalbaarheid en dus de toegankelijkheid van sport in Utrecht. Momenteel vormen kosten vaak al een belemmering om te gaan of te blijven sporten en de 030Sportscan 2024 laat zien dat die lijn doorzet. Uit de scan blijkt dat stijgende kosten door clubs direct worden doorberekend aan de sporter. De kloof tussen wel en niet kunnen sporten wordt hiermee groter. Sport wordt minder vanzelfsprekend voor bepaalde groepen in de stad met achterblijven in sport- en beweegdeelname als gevolg.

- 70% van de verenigingen en 63% van de AGS geeft aan te maken te hebben met kostenstijgingen. Deze stijgingen komen in meer dan 80% van de gevallen, voor rekening van de sporter door hogere contributies.

Uit de 030Sportscan blijkt dat de sportaanbieders deze stijgende kosten op de volgende manieren opvangen:

- 87% van de verenigingen en 80% van de AGS verhoogt de contributies.
  - Het effect hiervan is bij AGS direct zichtbaar in uitstroom van sporters: ze zeggen hun lidmaatschap op. Bij verenigingen is dit effect minder groot, dat komt weten we uit landelijk onderzoek omdat verenigingssport een grotere sociale cohesie heeft, in

combinatie met jaarcontributies waardoor het effect trager optreedt.

- Interen op eigen vermogen: dit verzwakt de financiële positie op de langere termijn (47%)
- Verschraling van sportaanbod.
- Betalen van trainers/coaches staat onder druk, wat effect heeft op de kwaliteit van de trainers en het sportplezier, wat een belangrijke factor is voor kinderen om te blijven sporten.
- Geplande investeringen op bijv. verduurzaming worden naar achteren geschoven, met ook een BOSA die voor steeds minder clubs beschikbaar is, beperkt dit de mogelijkheid voor clubs om zelf de eigen kosten in de hand te houden.

Inzet van de U-pas kan effectiever

De U-pas wordt door 59% van de verenigingen en 53% van de AGS ingezet. Uit gesprekken met clubs weten we dat het inzetten van de U-pas voor sport nog niet optimaal functioneert. Onder meer door de tijd die het de vrijwilligers kost, de administratie maar vooral omdat de contributies en lidmaatschapsgelden meestal in september worden geïnd. Dan is een groot deel van de U-pas al besteed aan schoolzaken/ fiets/computer voor het kind. Dit onderschrijft ons pleidooi om schotten in te bouwen in de U-pas vergoedingen om sport niet het kind van rekening te laten worden.

Accommodaties sluiten niet aan bij groei ambities

We maken ons zorgen om het vitaal sportlandschap in Utrecht waar plek is voor elke Utrechter om betaalbaar en duurzaam te sporten. Het groeikader, de capaciteit van de sport groeit niet of onvoldoende mee met de groei van de stad. En uitstel van investeringen zorgt voor grote problemen in de toekomst. De zorgen worden onderbouwd door de respondenten van de 030Sportscan.

Uit de 030Sportscan blijkt dat veel verenigingen onvoldoende capaciteit hebben om iedereen te laten sporten. Veel verenigingen hanteren wachtlijsten door tekort aan (veelal gemeentelijke) accommodatie. Dit is een signaal dat hoe hard we ook motiveren dat elke Utrechter gaat sporten en bewegen er nog steeds grote groepen Utrechters, en vooral ook jeugd, niet terecht kan bij de sport die ze ambiëren.

- Van de verenigingen (33%) die aangeven een ledenstop en/of wachtlijst te hanteren geeft 88% aan dat dit komt door tekort aan accommodatie, 20% door tekort aan trainers en 11% door tekort aan vrijwilligers

Dit percentage van 88% is alarmerend hoog en laat zien dat verder uitstel of afstel van sportvoorzieningen de komende jaar tot nog ernstigere tekorten en druk kunnen leiden. Verenigingen beoordelen dit vanuit hun individuele perspectief. SportUtrecht zet zich via de netwerken in om op sporttakniveau slimmer gebruik van velden te realiseren

zodat er binnen bestaande capaciteit meer mogelijk is. Dit vergt wat van de clubs zelf, van de sportbonden, en zeker óók van de Gemeente Utrecht om belemmeringen weg te nemen om accommodaties efficiënter in te zetten en meer deelgebruik te realiseren.

- Anders georganiseerde sportaanbieders hebben nauwelijks een ledenstop en zijn over het algemeen actief op zoek naar nieuwe leden. Als er al een ledenstop is, komt dat door een tekort aan trainer/coaches.
- Slechts 12% van de respondenten geeft aan dat de accommodatie capaciteit aansluit op toekomstige behoefte en opvangen groei.
- Het thema accommodatie wordt door de meerderheid van de respondenten aangegeven als het belangrijkste thema om onder meer samen met SportUtrecht aan te werken
- Voor de AGS vindt slechts 19% het aantal beschikbare uren of velden voldoende voor hun behoeften. De groeiambitie wordt hierdoor beperkt.

Verduurzaming: toekomstige investeringen worden uitgesteld

Positief beeld ontstaat over de inzet die verenigingen doen op verduurzaming van de accommodatie. We zijn trots op de verenigingen met eigen clubhuis en/of eigen energieaansluiting die de afgelopen jaren hierop hebben geïnvesteerd. Mede mogelijk gemaakt door de BOSA-gelden en de gerichte inzet en ondersteuning vanuit SportUtrecht. De afgelopen vier jaar is er elk jaar door deze verenigingen samen voor gemiddeld €375 000 geïnvesteerd in verduurzaming van deze accommodaties.

Uit de 030Sportscan 2024 geeft 80% van de verenigingen met een eigen clubhuis en/of kantine aan verduurzaamd te hebben en bijna 50% wil hier nog vervolgstappen in zetten. Duurzame warmte, recyclen en zonnepanelen zijn hierbij de opties die het meest genoemd worden.

Het beeld voor AGS is niet goed in kaart te brengen omdat er relatief weinig Anders georganiseerde sportaanbieders zijn die een eigen accommodatie of kantine hebben

SportUtrecht maakt zich ondanks de goede resultaten uit de afgelopen jaren en de wens vanuit clubs om verder te verduurzamen, zorgen over toekomstige investeringen. De financiële reserves van de verenigingen staan onder druk, de BOSA-regeling vanuit VWS voor 2025 is nu (in januari) uitgeput, clubs geven aan geen reserves te hebben voor eigen investeringen. We moeten met elkaar zoeken naar nieuwe financieringsmogelijkheden voor verduurzaming zodat clubs zelf in staat zijn de eigen accommodatiekosten te verlagen.

Zorgen over blijvend tekort aan vrijwilligers

Een krachtig bestuur, visie over de toekomst, voldoende kader en een zichtbare positie in de wijk, vormen de kerningrediënten voor een sportaanbieder met organisatiekracht. Over de volle breedte van de 030Sportscan wordt goed gescoord op dit vitaliteitskenmerk. Kenmerkend verschil tussen AGS en verenigingen is dat de eerstgenoemde veel actiever is op het gebied van marketing en positie in de wijk (48%

AGS versus 15% verenigingen). Verenigingen daarentegen zijn weer actiever met beleidsplannen (63%) en rolverdeling in de club.

Het beeld bij verenigingen op gebied van organisatie-invulling blijft echter zorgzaam. Want 44% van de respondenten geeft over te weinig vrijwilligers te beschikken. De grootste tekorten zitten bij scheidsrechters en 'algemene' vrijwilligers voor de diverse commissies in de club. 25% van de verenigingen geeft aan momenteel onvoldoende bestuursleden te hebben.

We zien uit de resultaten van de 030SportScan dat vooral verenigingen dit probleem proberen op te lossen door vrijwilligers een financiële vergoeding te geven. Alle respondenten (en dus ook alle verenigingen) geven aan al op de een of andere wijze betaalde functies binnen de club te hebben. Professionals, trainers, scheidsrechters, coördinatoren, maar dus ook betaalde 'gewone' vrijwilligers. Blijkbaar is dit hard nodig - maar brengt wel nieuwe kosten met zich mee- om vrijwilligers vast te houden en de club draaiende te houden.

Ledenaantallen blijven stabiel, verenigingen kunnen nog stappen zetten in specifiek aanbod

Een positief beeld ontstaat bij de vitaliteitsindicator 'leden'. Het beeld bij de verenigingen is dat ongeveer 35% een stabiel ledenbestand heeft, terwijl bijna 50% een toename rapporteert, en 15% van de verenigingen rapporteert een afname. Dit zijn vooral binnensport clubs van de kleinere sporten (badminton, handbal, denksporten, dans) en clubs die in openbare ruimte actief zijn. Daar waar sportaanbieders aangeven een ledenstop/ wachtlijst te hanteren komt dat in 90% van de gevallen door tekort aan accommodatie.

We mogen concluderen dat het verenigingen ondanks alle bestuurlijke, financiële en organisatorische uitdagingen lukt om leden te blijven binden. Dit is verklaarbaar door de grote inzet van vrijwilligers. Mogelijk heeft daarnaast een grotere focus (mede door ondersteuning en gerichte agendering vanuit SportUtrecht) op binden van leden door bieden van flexibel aanbod hierbij geholpen. Waar het voor AGS al de normaalste zaak is om flexibele lidmaatschappen te bieden, zien we dit ook steeds meer ontstaan bij verenigingen. 93% van de verenigingen geeft aan een vorm van flexibel lidmaatschap te hebben met vooral: trainingslidmaatschappen (42%), en studentenlidmaatschappen (30%) of een dag/avondlidmaatschap (15%)

Bij AGS bleef het aantal leden bij 56% stabiel in het afgelopen jaar, al zag 30% een toename van het aantal leden en 12% een sterke afname.

Voor wat betreft sportaanbod is het opvallende dat het merendeel van de verenigingen geen specifiek aanbod heeft, of zich inzet voor specifieke doelgroepen (ouderen, nieuwkomers, mensen met een beperking). Dit is daarentegen typisch een werkveld van de maatschappelijke georiënteerde AGS waar 88% van de respondenten aangeeft specifiek aanbod te hebben of te ontwikkelen voor kwetsbare doelgroepen.

Dit onderschrijft de noodzaak om de anders georganiseerde sportaanbieders, en daarbinnen met name de maatschappelijke georiënteerde ondernemende sportaanbieders een goede plek in het Utrechts sportlandschap te geven en hen hierin te ondersteunen. Ook al zijn dit vaak in rechtsvorm bv's of VOF's, de financiële positie van ook deze groep aanbieders verslechtert, vooral de hoge accommodatiekosten belemmeren de ontwikkeling van dit specifieke aanbod voor kwetsbare Utrechters, en belemmeren groeiambities. Ambities die we als stad hard nodig hebben om specifieke kwetsbare doelgroepen in beweging te brengen.

De gezonde sportclub

Positief zijn we over de respons op thema Gezonde Sportclub. 48% van de verenigingen die de scan hebben ingevuld geeft aan een eigen clubhuis en/of kantine te hebben. Van dit aantal geeft 63% aan een gezonde sportomgeving te creëren. Dit gebeurt voornamelijk door een beleid voor verantwoord alcoholgebruik te hanteren (79%) en een volledig rookvrije sportomgeving te handhaven (79%).

Maatschappelijke oriëntatie en verbinding met de wijk

De maatschappelijke inzet van sportaanbieders is hoog, maar liefst 90% van de respondenten geeft aan maatschappelijk actief te zijn (werkervaringsplekken, adresseren van onderwerpen als eenzaamheid, mentale gezondheid, armoede, maatschappelijke activiteiten buiten de reguliere trainingen). En 80% geeft aan al samenwerkingen te hebben met partners in de wijk (welzijnsorganisaties, jongerenwerk, scholen, wijkbureau). De wijkgerichte en integrale aanpak van SportUtrecht heeft hier zeker een rol in gehad.

Positieve Sportcultuur

Bij het thema positieve sportcultuur is bij anders georganiseerde sportaanbieders de nadruk op sportplezier (88%) en diversiteit en inclusie (59%) hoog. Toch hebben slechts 44% protocollen voor grensoverschrijdend gedrag en 43% een vertrouwenscontactpersoon. Hier is ruimte voor verbetering, vooral met betrekking tot sociale veiligheid en structuur.

Verenigingen hebben de afgelopen twee jaar veel aandacht gegeven aan een positieve sportcultuur: maar liefst 97% van de respondenten geeft aan op een van de pijlers van een PSC-activiteiten te ontplooiën.

- 76% benadrukt sportplezier, terwijl 78% een vertrouwenscontactpersoon heeft om grensoverschrijdend gedrag te bespreken. 53% van de verenigingen werkt met een VOG. Dit percentage is nog hoger als je alleen kijkt naar verenigingen met jeugdleden: 76%
- 88% zegt meldingen van grensoverschrijdend gedrag serieus te nemen en deze op te volgen
- Gedragsregels zijn bij 61% van de verenigingen in gebruik.
- Diversiteit en inclusie krijgen aandacht bij 42% van de verenigingen.

Dit zal ongetwijfeld ook komen door de grotere focus die hierop ligt vanuit de maatschappij als geheel en de ondersteuningsvormen die zowel Gemeente Utrecht als SportUtrecht hiervoor hebben ontwikkeld. Tegelijkertijd zijn we er nog lang niet. De kans dat respondenten op dit thema sociaal wenselijk hebben geantwoord is wellicht groter dan op andere thema's. Uit andere externe data (bijvoorbeeld die gaan over excessen op de velden) weten we dat er nog veel ruimte is voor vooruitgang.

Thema's voor Toekomstige Ontwikkeling

De belangrijkste thema's waar sportaanbieders de komende periode mee aan de slag willen:

Verenigingen	Anders georganiseerde sportaanbieders
Accommodatie (58%)	Accommodatie (60%)
Positieve sportcultuur (31%)	Leden (35%)
Financiën (25%)	Positieve sportcultuur (28%)
Leden (25%)	Financiën (25%)
Beleid en organisatie (23%)	Maatschappelijke rol (25%)
Maatschappelijke rol (23%)	Beleid & Organisatie (15%)
Topsport en talentontwikkeling (14%)	Topsport talentontwikkeling (9%)